

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-75>

УДК 657.47:656.073

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПОСЛУГ З ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖУ

FEATURES OF FORMATION OF COST OF SERVICES IN TRANSPORTATION OF CARGO

Воскресенська Тетяна Ігорівнакандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8464-2742>**Теслюк Марта Василівна**магістр,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5979-371X>**Voskresenska Tetiana, Tesliuk Marta**

Lviv Polytechnic National University

В статті розглянуто особливості формування собівартості послуг з перевезення вантажів. Досліджено, що наданням послуг з перевезення займаються в основному суб'єкти господарювання, які є представниками малого бізнесу. З використанням статистичної інформації відображено, що основна частина послуг з перевезення вантажів припадає на автомобільний транспорт. Визначено, що перелік статей калькуляції з формування собівартості перевезень, першочергово, залежить від виду транспорту, який при цьому використовується. Визначено, що загальні статті формування собівартості транспортних послуг можуть деталізувати або об'єднуватися у відповідності до індивідуальних особливостей суб'єктів господарювання, які надають послуги з перевезення. Подано коротку характеристику як загальних (прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, загальнопромислові витрати), так і специфічних статей калькулювання вартості перевезень (автомобільні шини, аеропортові, стивідорні, навігаційні витрати) у відповідності до законодавчих норм. Відзначено характерні особливості, які потрібно враховувати при калькулюванні собівартості послуг суб'єктами господарювання: послуги мають нематеріальний характер, неможливість розділити процес надання послуги та її споживання покупцем, невелика кількість (порівняно з виробництвом продукції) використання матеріальних ресурсів; неможливість зберігати послуги.

Ключові слова: витрати, собівартість, собівартість послуг з перевезення, калькуляція, калькуляційна одиниця.

В статье рассмотрены особенности формирования себестоимости услуг по перевозке грузов. Исследовано, что предоставлением услуг по перевозке занимаются в основном субъекты хозяйствования, являющиеся представителями малого бизнеса. При использовании статистической информации отражено, что основная часть услуг по перевозке грузов приходится на автомобильный транспорт. Определено, что перечень статей калькуляции по формированию себестоимости перевозок в первую очередь зависит от вида используемого при этом транспорта. Определено, что общие статьи формирования себестоимости транспортных услуг могут детализировать или объединяться в соответствии с индивидуальными особенностями хозяйствующих субъектов, предоставляющих услуги по перевозке. Представлена краткая характеристика как общих (прямые материальные затраты, прямые затраты на оплату труда, другие прямые затраты, общепроизводственные расходы), так и специфических статей калькулирования стоимости перевозок (автомобильные шины, аэропортовые, стивидорные, навигационные расходы) в соответствии с законодательными нормами. Отмечены характерные особенности, которые следует учитывать при калькулировании себестоимости услуг субъектами хозяйствования: услуги имеют нематериальный характер, невозможность разделить процесс предоставления услуги и ее потребление покупателем, небольшое количество (по сравнению с производством продукции) использования материальных ресурсов; невозможность хранить услуги.

Ключевые слова: расходы, себестоимость, себестоимость перевозочных услуг, калькуляция, калькуляционная единица.

The features of formation of prime cost of services in transportation of freights are considered in article. Provision of transportation services is mainly provided by business entities that are representatives of small businesses that has been studied. It is reflected that the main part of freight services is road transport based on the use of statistical information. The list of calculation items for the formation of the cost of transportation primarily depends on the type of transport, which is used in the study. General items of formation of the cost of transport services can be detailed or combined in accordance with the individual characteristics of economic entities that provide transportation services were defined. A brief description of both general (direct material costs, direct labor costs, other direct costs, overhead costs) and specific items of calculating the cost of transportation (car tires, airport, stevedoring, navigation costs) in accordance with the law. The characteristic features that need to be taken into account when calculating the cost of services by economic entities: services are intangible, the inability to separate the process of providing services and their consumption by the buyer, a small amount (compared to production) use of material resources; inability to store services are marked. Features of installation of calculation units at definition of prime cost of services in transportation are defined. Since the choice of direct costing unit affects the value of the cost of transportation services, including cargo. The main factors influencing the determination of the cost of freight services have been identified as: type of transport by which transportation is carried out; distance of transportation; transportation within the country: interregional, within the region, city; international, transit transportation; type of cargo: heavy, large, etc. The need for careful monitoring of the level and amount of individual costs that are included in the cost of services is primarily related to the creation of favorable conditions to ensure the effective functioning of the entity providing freight services, as argued in research.

Keywords: costs, cost, cost of transportation services, costing, costing unit.

Постановка проблеми. Одним із важливих об'єктів облікового процесу та індикативних показників, які характеризують діяльність суб'єктів господарювання, в тому числі і підприємств, які надають послуги із перевезення є витрати, оскільки їх величина впливає як на поточну діяльність, так і визначення кінцевого фінансового результату. Ураховуючи важливість витрат керівники підприємств прагнуть забезпечити ефективність управління ними, з метою отримання бажаного прибутку, за умови ощадного використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів провадячи господарську діяльність. Зазвичай керівники вищої ланки управління суб'єкта господарювання контролюють витрати, які формують собівартість продукції (робіт, послуг), так як калькулювання собівартості дозволяє виявити резерви зниження витрат. При цьому зменшення величини собівартості сприяє підвищенню конкурентоспроможності продукції (послуг, робіт) завдяки встановленню нижчих цін та залученню нових клієнтів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як у вітчизняних, так і закордонних публікаціях є низка досліджень присвячених формуванню собівартості продукції, послуг, робіт без урахування галузевої приналежності підприємств. Крім того, є тематичні публікації в яких розкриваються порядок формування, специфіка визначення собівартості послуг, зокрема і послуг з перевезення.

Професором Г.О. Партин [1] проведені комплексні дослідження, які стосуються формування витрат та управління ними (в тому числі і собівартістю) на рівні окремого суб'єкта господарювання.

Колективом авторів [2] розкрито доцільність застосування та наведено практичні аспекти використання аналізу чутливості для оцінювання основних чинників, що визначають рівень собівартості продукції підприємства.

В.А. Дерій [3] в монографії розкрив підходи науковців до використання традиційних методів калькулювання собівартості (позамовний, попроцесний, нормативний, тощо), запропонував методику контролю витрат підприємства з використанням інформації з рахунків бухгалтерського обліку.

Професор Й.Я. Даньків та колектив авторів [4] розкрили базові аспекти списання витрат, які включаються в склад собівартості автотранспортних перевезень із зазначенням супровідних документів.

А.В. Базиліюк, О.І. Малишкін [5] розкрили методичні та практичні аспекти бухгалтерського і податкового обліку в автотранспортному комплексі України.

Остапенко Н.П. [6] у своїй дисертаційній роботі дослідила вплив галузевих особливостей підприємств водного транспорту на вартість перевезень вантажів.

Проаналізувавши, наявні літературні джерела, а також підходи класиків з визначення, обліку та управління витратами К. Дурри, Ч. Хорнгрена, С. Голова, Г. Партин, Л. Нападовської, М. Пушкаря, О. Терещенка, А. Череп, Ю. Цал-Цалка, В. Панасюка, Т. Бутинець визначено, що в основному теоретичні рекомендації до формування собівартості базуються на використанні загальних міжгалузевих підходів. Водночас окремі вчені проводять фрагментарні дослідження з формування собівартості послуг, зокрема і перевезення вантажів.

Формулювання цілей статті. Зважаючи на вище викладене, метою роботи є розкриття особливостей формування собівартості послуг з перевезення з урахуванням галузевих та індивідуальних особливостей суб'єктів господарювання, які ці послуги надають.

Виклад основного матеріалу. При визначенні собівартості специфіка врахування витрат, які включаються в її склад залежить від продукції (послуги), яку підприємство виготовляє (надає). Зважаючи на особливості діяльності підприємств сфери послуг, формування собівартості в них ґрунтується використанні галузевих правил її формування. Оскільки, щорічно зростає кількість суб'єктів господарювання (рис. 1), які надають послуги з перевезення, то доцільно визначити особливості формування собівартості таких послуг.

Аналізуючи динаміку кількості суб'єктів господарювання (рис. 1), які надають послуги з перевезення видно, що в окремі періоди їх кількість зростає, а також цей вид діяльності сприяє розвитку малого бізнесу, так як окремі види транспортних послуг з перевезення пасажирів чи вантажу не потребують значних капіталовкладень. Частка ФОП-ів, задіяних у наданні послуг з перевезення за аналізований період в середньому становить 84,96%.

Враховуючи позитивну динаміку до зростання кількості суб'єктів господарювання, які надають транспортні послуги, доцільно відобразити обсяг перевезення вантажів в розрізі основних видів транспорту, який при цьому використовується (табл. 1).

З наведених в табл. 1 даних видно, що питома вага перевезень в загальному обсязі від 60%-73% припадає на автомобільний

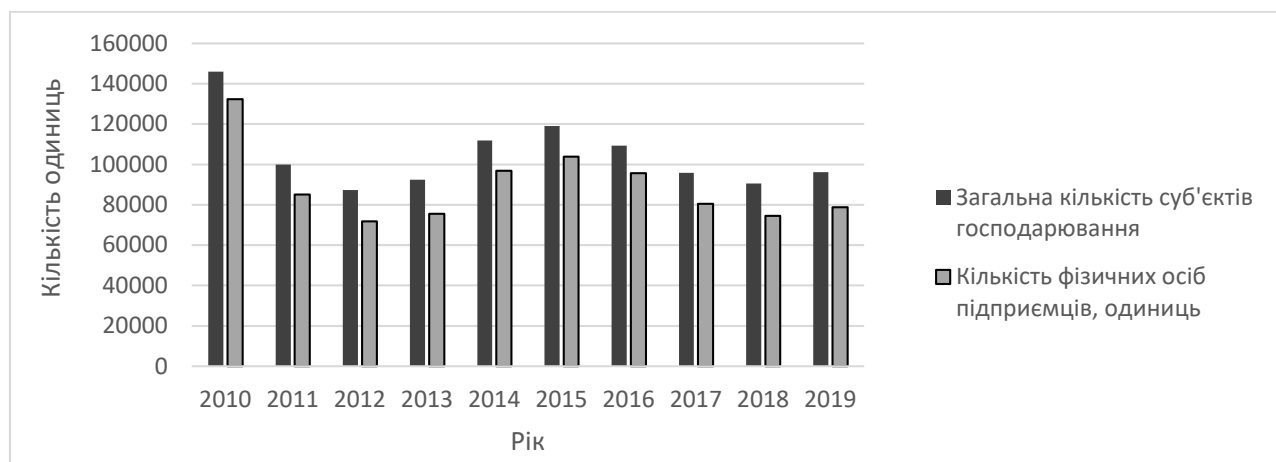
транспорт, що пояснюється його більшою доступністю та маневреністю для клієнтів в порівнянні з іншими видами транспорту.

На рівні офіційних законодавчих регламентацій визначено, що собівартість перевезень (робіт, послуг) – це виражені в грошовій формі поточні витрати транспортних підприємств, безпосередньо пов'язані з підготовкою та здійсненням процесу перевезень вантажів і пасажирів, а також виконанням робіт і послуг, що забезпечують перевезення [9].

Собівартість послуг з перевезення є тим первинним показником від якого на пряму залежить діяльність суб'єкта господарювання, тому важливе значення займає визначення складових собівартості (витрат) та управління їх величиною. Це зумовлюється тим, що ефективне управління витратами, які входять в склад собівартості впливає на конкурентоспроможність послуг з перевезення, які пропонує підприємство своїм замовникам. Саме собівартість є основним чинником, який враховують при встановленні цін на послуги, крім цього вона є найвагомішою за величиною статтею витрат суб'єкта господарювання, на яку зменшуються його доходи при визначенні прибутку.

При розгляді складових собівартості послуг з перевезення та її ефективності охоплюються також і розгляд ефективності та стану основних засобів, трудомісткості та продуктивності праці, ефективності організації процесу виробництва та інші аспекти діяльності суб'єкта господарювання.

В тематичній економічній літературі виокремлюють такі види собівартості, які є і у суб'єктів господарювання, які надають

Рис. 1. Динаміка кількості суб'єктів господарювання сфери транспорту, складського господарства, поштової діяльності за 2010–2019 рр.

Джерело: сформовано на основі офіційної статистичної інформації з [7]

Таблиця 1

Динаміка обсягів перевезених вантажів за видами транспорту, тис. т.

Рік	Вид транспорту						Разом
	Залізничний	Морський	Річковий	Автомобільний	Авіаційний	Трубопровідний	
2010	432897,0	4067,8	6989,5	1168218,8	87,9	153436,6	1765697,6
2011	469308,1	4145,6	5720,9	1252390,3	92,1	154971,2	1886628,2
2012	457454,5	3457,5	4294,7	1259697,7	122,6	128439,8	1853466,8
2013	443601,5	3428,1	2840,5	1260767,5	99,2	125941,1	1836677,9
2014	386276,5	2805,3	3144,8	1131312,7	78,6	99679,5	1623297,4
2015	349994,8	3291,6	3155,5	1020604,0	69,1	97231,5	1474346,5
2016	343433,5	3032,5	3641,8	1085663,4	74,3	106729,2	1542574,7
2017	339550,5	2253,1	3640,2	1121673,6	82,8	114810,4	1582010,6
2018	322342,1	1892,0	3698,0	1205530,8	99,1	109418,2	1642980,2
2019	312938,9	2120,3	3990,2	1147049,6	92,6	112656,4	1578848,0

Джерело: сформовано на основі даних [8]

послуги з перевезення та наведено на рис. 2 [10]: виробнича, технологічна, реалізаційна.

Загалом, формування собівартості є необхідним завданням для кожного підприємства з метою достовірного визначення витрат та правильного відображення їх у звітності підприємства. Окрім цього, доцільність визначення собівартості, насамперед, необхідна для цілей управлінського обліку, а саме для отримання інформації про витрати, які вони включають та ефективного управління як загальною собівартістю, так і окремими її складовими.

Загально відомо, що у бухгалтерському обліку процес у якому здійснюється підрахунок собівартості в тому числі і суб'єктами господарювання, які надають послуги з перевезення, називається калькулювання, він дає можливість не тільки управляти господарською діяльністю, а й є основним фактором при формуванні ціни продукції [11].

Процес калькулювання послуг в порівнянні з процесом калькулювання продукції має специфічні особливості, проте норми зафіксовані в положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку не відділяють процес калькулювання собівартості продукції від послуг. Водночас є характерні особливості, які потрібно врахувати при калькулюванні послуг суб'єктами господарювання:

– послуги мають нематеріальних характер, тобто їх неможливо відчутти до моменту отримання;

– неможливість розділити процес надання послуги та її споживання покупцем, тобто ці процеси відбуваються одночасно;

– невелика кількість (порівняно з виробництвом продукції) використання матеріальних ресурсів, та навпаки більша частка трудових ресурсів;

– неможливість зберігати послуги, тобто послуги неможливо виробляти їх наперед [12].

Отже, процес калькулювання послуг відрізняється від процесу калькулювання продукції. Також усі види послуг неможливо класифікувати як об'єднане поняття, оскільки кожна з них має свої особливості надання та як наслідок – власні особливості здійснення калькулювання собівартості послуг.

Зокрема виділяють процес калькулювання собівартості послуг перевезення, який регулюється Методичними рекомендаціями з формування собівартості перевезень (робіт, послуг) на транспорті № 65. Відповідно до них калькулюванням собівартості послуг є визначення у грошовій формі величини витрат на виробництво однієї послуги з відокремленням усіх видів витрат. Калькулювання собівартості послуг перевезення можна здійснювати для однієї послуги, так і їх комплексу, а також загальної собівартості за здійснюваними процесами надання послуг з перевезення або в загальному по підприємству.

Калькулювання собівартості перевезень здійснюється щодо відповідного виду тран-

спорту, а саме: авіаційного, автомобільного, морського та річкового. Відмінність у калькулюванні полягає в тому, що окрім стандартних статей калькулювання для транспортних послуг додаються також індивідуальні для видів перевезення. При калькулюванні собівартості послуг з перевезення доцільно виокремити об'єкти калькулювання, зокрема до них належать: вантажні перевезення, пасажирські перевезення, перевезення багажу та вантажобагажу, перевезення пошти.

Одиницею калькулювання собівартості перевезень у переважній більшості суб'єктів господарювання, які займаються перевезенням є:

– вантажу, багажу, вантажобагажу є 1 або 10 тонно-кілометрів; машино-година, машино-день;

– пасажирів – 1 або 10 пасажиро-кілометрів.

– пошти – 10 вагоно-кілометрів тощо.

Крім визначення калькуляційних одиниць при розрахунку собівартості послуг з перевезення важливим є питання розподілу експлуатаційних витрат в розрізі окремих видів перевезень.

Зважаючи на особливості, які притаманні калькулюванню послуг з перевезення розглянемо основні статті калькулювання собівартості перевезень (табл. 2).

Окрім наведених статей витрат підприємства, виходячи з власних потреб та особливостей діяльності, різновидів надання послуг з перевезення, можуть додавати необхідні статті, виділяти в окремі чи з'єднувати їх між собою. Водночас доцільно відзначити, що наприклад калькулювання собівартості залізничних перевезень може здійснюється лише управлінням залізниці [9].

При калькулюванні собівартості послуг з перевезення використовують відповідні методи калькулювання послуг наведені на рис. 2.

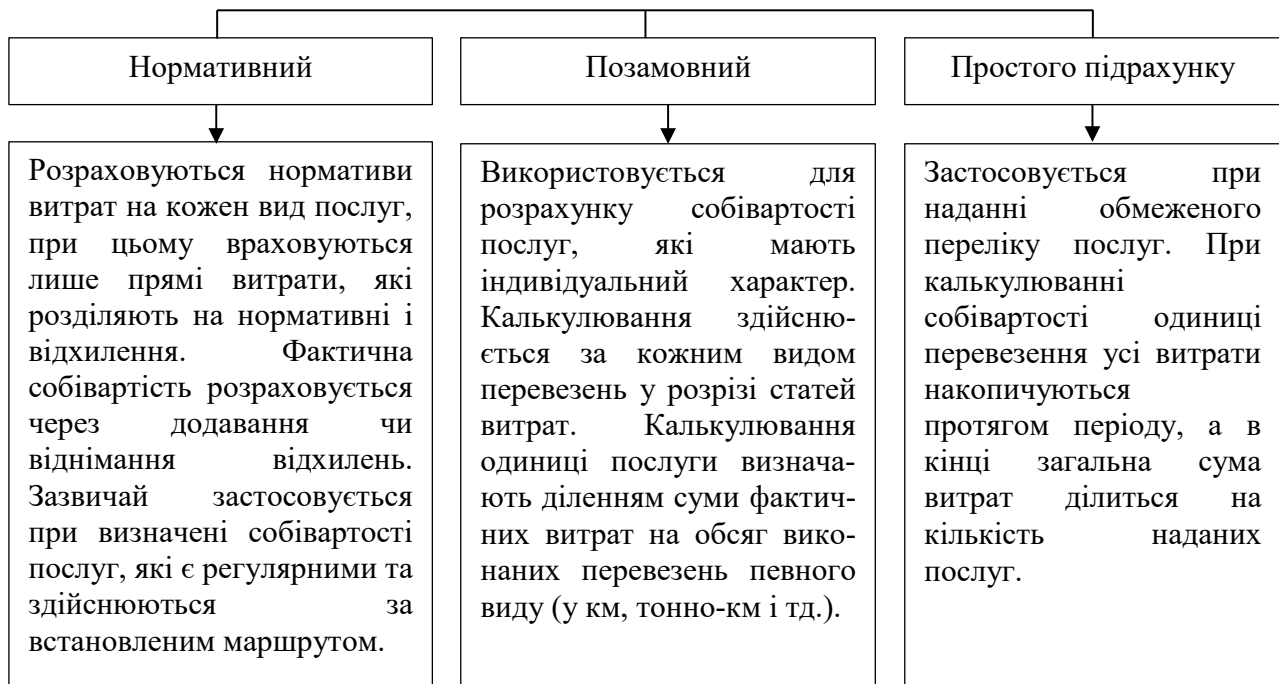
Собівартість в свою чергу відображає кількість ресурсів витрачених в процесі надання послуг з перевезення. Тому достовірно визначення статей витрат та підрахунок калькуляції послуг з перевезення є важливим при встановленні конкурентоспроможних цін та здійсненні управління витратами. Внаслідок під-

Таблиця 2

Статті калькулювання собівартості перевезень

Статті калькулювання 1	Характеристика 2
Загальні статті для послуг перевезення	
Прямі матеріальні витрати	До цієї статті входить витрачене підприємством паливо в розрізі його видів як у процесі надання послуг перевезення, так і у процесі підготовки транспорту.
Прямі витрати на оплату праці	Ця стаття включає в себе усі види нарахованої заробітної плати робітникам, які залучались до процесу надання послуг перевезення.
Інші прямі витрати	Сюди входять витрати на нарахування ЄСВ, амортизаційні відрахування та вартість матеріалів та робіт по ремонту транспортних засобів, страхування. Також витрати на дезінфекцію транспортних засобів.
Загальновиробничі витрати	Включаються витрати на управління та обслуговування виробництва, витрати на удосконалення виробничого процесу, а також інші витрати, а саме: простой, витрати через аварії, нестачі.
Специфічні статті для автомобільного транспорту	
Автомобільні шини	Входять витрати, що виникли при використанні шин у виробництві, зокрема витрати на їх монтаж та ремонт.
Специфічні статті для авіаційного транспорту	
Аеропортові витрати	До цього входять аеропортові збори, а саме збори на посадку, за понаднормову стоянку, хендлінг та пасажирський збір.
Специфічні статті для морського та річкового транспортом	
Стивідорні витрати	Ця стаття включає витрати на навантажувальні та розвантажувальні послуги, які виконує підприємство, зокрема це доставка, охорона та витрати, пов'язані із кріпленням та зберіганням вантажів.
Навігаційні витрати	До цих витрат входить видатки на утримання суден та робітників (екіпажу), а також пасажирів, зокрема це витрати на матеріальне забезпечення (продукти харчування, постільна білизна), закупівля карт, портові збори та страхування суден та багажів.

Джерело: сформовано на основі [9]

Рис. 2. Методи калькулювання собівартості послуг перевезення

Джерело: адаптовано на основі опрацювання [9; 13]

вищення ефективності витрат підприємство може збільшити прибуток та конкурентоспроможність послуг. Крім того, при розрахунку собівартості перевезень вантажів в порівнянні з перевезенням пасажирів є суттєві відмінності, які необхідно враховувати.

Вантажні перевезення зазвичай суб'єктами господарювання здійснюються залізничним та вантажним автомобільним транспортом. Зважаючи на це, для організації вантажних перевезень здійснюється, насамперед, підбір відповідних трейлерів та висококваліфікованих водіїв. Забезпечується якісне і надійне кріплення вантажу та вибір оптимального маршруту доставки. Крім того, вантаж вимагає обов'язкового страхування, чіткого дотримання графіку та терміну поставки, що вказує на якісне надання послуг.

Систематизуючи інформацію джерел [5; 9] встановлено що до основних факторів, які впливають на визначення собівартості послуг з вантажоперевезення належать:

- вид транспорту, яким здійснюється перевезення;
- дальність перевезення;
- перевезення в межах країни: міжобласні, в межах області, міста;
- міжнародні, транзитні перевезення;
- вид вантажу: великоваговий, великогабаритний тощо.

Доцільно відзначити, що при калькулюванні собівартості послуг з перевезення дані

записуються з відповідних документів: подорожній лист, товаро-транспортна накладна, залізнична накладна, вантажно-митна декларація та інших, перелік яких та особливості використання зафіксовані на законодавчому рівні. Відсутність підтверджуючих первинних документів є підставою для визнання перевезень незаконними, що може призвести до виникнення у перевізників певних видів відповідальності.

Перспективним і водночас досяжним завданням керівництва суб'єкта господарювання є зниження собівартості перевезень, за рахунок задіяння внутрішніх резервів внаслідок ефективного використання наявного автопарку. Реалізація цього завдання можлива завдяки поліпшенню таких техніко-експлуатаційних показників роботи: вантажопідйомності рухомого складу, коефіцієнтів використання вантажопідйомності, пробігу, випуску транспорту на лінію, тривалості його перебування в наряді, технічної швидкості та часу простою під навантажено-розвантаженими роботами. Поліпшення будь-якого із зазначених показників впливає на зниження собівартості перевезень вантажів.

Висновки. Отже, для забезпечення безперебійного та ефективного функціонування суб'єктів господарювання, що надають послуги з перевезення необхідно ретельно моніторити рівень та величину окремих ста-

тей витрат, які включаються в собівартість послуг з метою забезпечення конкурентоспроможності послуг з перевезення. Зниження собівартості перевезень досягається як шляхом зменшення витрат на паливо, шини, ремонт, так і за рахунок підвищення

продуктивності рухомого складу. Таким чином калькулювання собівартості послуг з перевезення залежить від багатьох індивідуальних характеристик як надаваної послуги, так і підприємства, яке надає її, що потребує детального дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Партин Г.О. Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій : монографія. Київ : УСБ НБУ, 2008. 219 с.
2. Климчук В.В., Лопашук І.А., Мацюк Н.О. Застосування аналізу чутливості для оцінювання факторів, які визначають собівартість продукції підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 46. С. 123–128. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/46_2020_ukr/22.pdf (дата звернення: 15.10.2021).
3. Дерій В.А. Витрати і доходи підприємств у системі обліку та контролю : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, «Економічна думка», 2009. 272 с.
4. Даньків Й.Я., Остап'юк М.Я., Ценклер Н.І. Облік витрат і формування собівартості автотранспортних перевезень. Тези : Інтернет-конференція МДУ Актуальні проблеми обліково-аналітичного процесу в управлінні підприємницькою діяльністю : Матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (28 листопада. м. Мукачево, 2013). 246 с. URL: <http://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/01/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D1%82%D0%B5%D0%B7-2013-17.01.14.pdf> (дата звернення: 05.09.2021).
5. Базиліук А.В., Малишкін О.І. Бухгалтерський і податковий облік автотранспорту та перевезень : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 256 с.
6. Остапенко Ю.П. Методика та організація обліку і аудиту витрат по перевезенню вантажів підприємствами водного транспорту : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Київ, 2016. 300 с.
7. Статистична інформація. Економічна статистика / Економічна діяльність / Діяльність підприємств. URL: http://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze.htm (дата звернення: 01.11.2021).
8. Статистична інформація: Обсяг перевезених вантажів за видами транспорту. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/tr/tr_rik/tr_rik_u/op_vant_vt_u.htm (дата звернення: 03.11.2021).
9. Методичні рекомендації з формування собівартості перевезень (робіт, послуг) на транспорті, затверджені наказом Міністерства транспорту України від 5 лютого 2001 № 65. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/FIN2565> (дата звернення: 05.09.2021).
10. Садовська І.Б., Божидарнік Т.В., Нагірська К.Є. Бухгалтерський облік : навч. посібник. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 688 с.
11. Чабанюк О.М. Особливості обліку витрат та калькулювання собівартості готельних послуг. *Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси*. 2012. Вип. 9(3). С. 426–432.
12. Устьян О.Ю. Особливості сучасного розуміння сфери послуг як об'єкта дослідження маркетингової теорії. *Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання*. Дніпро : Дніпров. держ. аграрний університет: ТОВ «ДКС Центр», 2018. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2410> (дата звернення: 06.09.2021).
13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 318 від 31 грудня 1999.

REFERENCES:

1. Partyn H.O. (2008) *Upravlinnia vytratamy pidpriemstva: kontseptualni zasady, metody ta instrumentarii: monohrafiia* [Enterprise cost management: conceptual principles, methods and tools: monograph]. Kyiv: USB NBU, 219 p. (in Ukrainian)
2. Klymchuk V.V., Lopashchuk I.A., Matsiuk N.O. (2020) *Zastosuvannia analizu chutlyvosti dlia otsiniuvannia faktoriv, yaki vyznachaiut sobivartist produktsii pidpriemstva* [Application of sensitivity analysis for evaluation of factors determining the enterprises cost of production]. *Infrastruktura rynku*, 46, 123–128. Available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/46_2020_ukr/22.pdf (accessed 15 October 2021).
3. Derii V.A. (2009) *Vytraty i dokhody pidpriemstv u systemi obliku ta kontroliu: monohrafiia* [Costs and revenues of enterprises in the system of accounting and control: monograph]. Ternopil: TNEU, «Ekonomichna dumka», 272 p. (in Ukrainian)

4. Dankiv Y.Ya., Ostapiuk M.Ya., Tsenkler N.I. (2013) Oblik vytrat i formuvannia sobivartosti avtotransportnykh perevezen [Cost accounting and cost formation of road transport]. Tezy: Internet-konferentsiia MDU Aktualni problemy oblikovo-analitychnoho protsesu v upravlinni pidpriemnytskoiu diialnistiu: Materialy I Mizhnarodnoi nauko-vo-praktychnoi internet-konferentsii (8 lystopada, m. Mukachevo), 246 p. Available at: <http://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/01/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D1%82%D0%B5%D0%B7-2013-17.01.14.pdf> (accessed 05 September 2021).
5. Bazyliuk A.V., Malyskin O.I. (2011) Bukhhalterskyi i podatkovyi oblik avtotransportu ta perevezen. navch. posibnyk [Accounting and tax accounting of motor transport and transportation: textbook manual]. Kyiv: Tsentр uchbovoi literatury, 256 p. (in Ukrainian)
6. Ostapenko Yu.P. (2016) Metodyka ta orhanizatsiia obliku i audytu vytrat po perevezenniu vantazhiv pidpriemstvamy vodnoho transportu: dys. ... kand. ekon. nauk [Methodology and organization of accounting and audit of costs for transportation of goods by water transport enterprises: dis. ... cand. econ. science]: 08.00.09. Kyiv, 300 p. (in Ukrainian)
7. Ctatystychna informatsiia. Ekonomichna statystyka / Ekonomichna diialnist / Diialnist pidpriemstv [Statistical information. Economic statistics / Economic activity / Activity of enterprises]. Available at: http://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze.htm (accessed 01 October 2021).
8. Statystychna informatsiia: Obsiah perevezenykh vantazhiv za vydamy transportu [Statistical information: Volume of transported goods by mode of transport]. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/tr/tr_rik/tr_rik_u/op_vant_vt_u.htm (accessed 03 October 2021).
9. Metodychni rekomendatsii z formuvannia sobivartosti perevezen (robit, posluh) na transporti (2001) [Methodical recommendations for the formation of the cost of transportation (works, services) on transport], zatverdzeni nakazom Ministerstva transportu Ukrainy № 65. Available at: <https://ips.ligazakon.net/document/FIN2565> (accessed 05 September 2021).
10. Sadovska I.B., Bozhydarnik T.V., Nahirska K.Ye. (2013) Bukhhalterskyi oblik: navch. posibnyk [Accounting: textbook manual]. Kyiv: «Tsentр uchbovoi literatury», 688 p. (in Ukrainian)
11. Chabaniuk O.M. (2012) Osoblyvosti obliku vytrat ta kalkuliuvannia sobivartosti hotelnykh posluh [Features and accounting expenses costing hotel services]. *Ekonomichni nauky. Ser.: Oblik i finansy*, 9(3), 426-432.
12. Ustian O.Yu. (2018) Osoblyvosti suchasnoho rozuminnia sfery posluh yak obiekta doslidzhennia marketynhovoї teorii [The main features of modern interpretation of services in marketing theory]. *Efektivna ekonomika: elektronne naukove fakhove vydannia*. Dnipro: Dniprov. derzh. ahraryni universytet: TOV «DKS Tsentр», no. 7. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2410> (accessed 06 September 2021).
13. Polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 16 «Vytraty» (1999) [Regulation (standard) of accounting 16 «Costs»], zatverdzhene nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy № 318.